

Yaşanan Sıkıntı ve Musibetlere Karşı Sabır Göstermek (I)

Prof. Dr. Ahmed Ağırakça

Cenab-ı Allah bütün kainat içinde yarattığı küçücük yer küresinde beşer türünü var etmeyi murad etmiş ve ilk insan olarak Hz. Adem ve ardından da eşi Hz. Havva'yı yaratıp bütün mahlukât içinde en şerefli mahluk olarak kabul ettiği ilk insana meleklerin saygı göstermelerini ve bu saygının işareti olarak Hz. Adem'e (a.s) secde etmelerini, (onu selamlamalarını) emretmiştir. İnsanın tabiatında var olan birçok özellik gereği insanoğlu arzu ve isteklere sahip olmuştur. Üzülme, sevinme, dünyada bazı nimetlere kavuşmayı arzu etmek, korkmak, acı duymak, ıstırap çekmek, heyecanlanmak, tedirgin olmak, dünya ve içindekileri arzu ettiği gibi kullanmak vs. duygu ve taleplere sahip kılınmış ve bu duygular hayatında ister istemez zaman zaman sıkıntı ve imtihanlara yol açmıştır. Hz. Âdem'den günümüze kadar tarih boyunca başta Peygamberler olmak üzere birçok kişi bu ıstırap ve sıkıntılara duçar olmuş, üzülmesine yol açan olaylarla karşılaşmış, imtihan gereği olarak bu olaylara bazen sabredebilmiş, bazen sabredememiştir.

Bu konu ile ilgili olarak tarihte yaşanan olaylara baktığımız zaman bu olayların bir imtihan aracı olduğunu ve kişilerin bu imtihandan nasıl kurtulduklarını, ahiret veya dünyayı tercih etme ile ilgili olarak takındıkları tavırlara göre Allah'ın inayet ve yardımları görülmüş ve mutlaka bir gün gelip bu zorlukların aşıldığı görülmüştür. Bu zorlukları aşmanın en kısa yolu, dünyalık bir nimete kavuşma arzusu olup da bu konuda engeller ve sıkıntılarla karşılaşıldığında ölümün insan için bir gerçek olduğunu düşünmektir. Ölümü düşünen kişi bu nimetin de geçici olduğuna inanır ve sabırlı olur.

Hız. Adem (a.s)'den günümüze kadar insanoğlunun bireysel veya toplumsal olarak yaşamış olduğu zorluklar karşısında nasıl sabrettiğini, sabırlarının sonunda bu sıkıntıların nasıl sona erdiğini, Cenab-ı Allah'ın Peygamberlerine indirdiği vahiy'den kısaca Kur'an-ı Kerim'den öğrenmek en kısa öğrenme ve sabır yoludur. Kur'ânî usul ve yöntemlerle bu imtihan ve musibetler karşısında neler yapılması gerektiğini yüce Allah insana öğretmiştir. Cenab-ı Allah şöyle buyurmaktadır: *“(putları mı hayırlıdır) Yoksa, bunalmış olana kendisine*

dua ettiğinde duasını kabul edip o kötülüğü gideren ve sizi yeryüzünün halifeleri yapan mı? Allah ile birlikte ilah mı vardır? Ne kadar az düşünüyorsunuz? (en-Nemil, 26/62). Aynı şekilde rabbimiz bir başka ayet-i kerime’de şöyle buyurur: “*her zorluktan sonra bir kolaylık vardır.*” Hz. Peygamber bu ayetin verdiği mesajı ahabına bir müjde ile bildirmiş ve: “*Senin, hem de pek çok sevinin, zira size rabbinizden müjde gelmiştir. Çünkü bir zorluk iki kolaylığı birden asla yenemez,*” buyurmuştur.¹ Bu yazımızda söz konusu ayetin verdiği müjde ile er geç her türlü sıkıntıyı çekenlerin, sonunda bu sıkıntılı dönemleri nasıl geride bıraktıklarını anlatmaya çalışacağız. Abdullah İbn Mes’ud şöyle der: “Canımı elinde tutan Rabbime yemin olsun ki, eğer zorluk bir deliğe girseydi kolaylık onun peşinden ayrılmaz, hemen yakalardı. Bir zorluk iki kolaylığı yenemeyecektir.

İlk insandan bu güne kadar yaşanan sıkıntılar olmuş ve bu sıkıntıların kıyamete kadar da devam edeceği de kaçınılmazdır. Önemli olan bu musibet ve sıkıntıların sebebi nedir, kimler kimlere bu sıkıntıları yaşıyor, sıkıntı çeken ile çektirenlerin konumu tarih boyunca ne olmuştur. Bu iki kesimin tavırları kimden, hangi hukuktan, hangi yönetim ve adalet anlayışından kaynaklanmaktadır. Bunlar üzerinde birkaç yazı ile durulacak, başta Allah’ın kelâmı Kur’an-ı Kerim olmak üzere hangi naslar ve usuller, hangi yöntemler bu musibet dönemlerini geride bırakmış, despot, dayatmacı, aldatıcı, zalim yönetici ve gaddar insanların diğer insanlara çektirdikleri sıkıntı ve musibetler nasıl atlatılmış ve bunlardan kurtulmak nasıl mümkün olmuştur. Bunlar üzerinde duracağız.

“Biz sana göğsünü senin için açıp genişletmedik mi? Ve sırtına çok ağır gelen yükünü indirmedik mi? Hem biz şanını yükseltmedik mi senin? Gerçekten her güçlükte beraber bir kolaylık vardır. Evet gerçekten her güçlükte beraber bir kolaylık vardır. O halde boş vakit buldun mu hemen doğrul ve yorul ve yalnız Rabbine yönel.” (el-İnşirah, 94/1-8).

İşte ilk ve en büyük reçete budur. Hayatta zorluklar olacak, zulüm olacak, ıstırap olacak, sıkıntılar yaşanacak, zalim ve gaddar yöneticilerle birlikte aynı dönemlerde hayat sürülecek, dünyayı egemenliği altına almak isteyecek şeytan ve yandaşlarının Peygamberler ve yandaşlarına karşı zalimce tavırları olacaktır. Mü’minler hayatları boyunca işkence, hapis, zindan ve sürgün görmüş ve göreceklerdir. Unutmayalım ki asıl olan bu imtihan ve musibetlere karşı Allah’ın gösterdiği çıkış yollarını kullanmasını bilecek kadar vahyî bilgiye ve akla sahip olmaları gerektiğini bilmektir. İnşirah suresi bu çıkış yollarının ilk anahtarı olduğu gibi bütün Peygamber öğretilerinde bu çıkış yolları görülmüş ve özellikle Hz.

¹ İmam Malik, *el-Muvatta’*, Cihad, 6.

Peygamber'den (sav) gelen öğretiler genelde insanlığın ve özelde mü'minlerin kurtuluş reçeteleri olmuştur.

“Ezse seni zulmün bela ve musibetleri
Dar etse sana dünyayı zulmün felaketleri
Üzülme, düşün, *“Elem Neşrah”*teki hikmetleri
Görürsün surede iki **yüsr**'ün ortasındaki **usreti**...”

Dünya müstekbirleri, işgal kuvvetleri, sömürgeci güç ve devletler, zalim ve despotlar insanları kendilerine kul ve köle ettirip onları arzu ettikleri gibi kendilerine hizmet ettirmek maksadıyla daima ezmeye çalışmış ve kendilerine itaat etmeyenlere savaşlar açmış, topraklarını işgal etmiş, sıkıntılar çektirmişlerdir. Dünyaya egemen olmak isteyen şeytan ve yandaşları, Âdemoğullarını Allah'a karşı isyan ettirmek için ya onları aldatarak buna sürüklemiş veya metotları gereğince boyun eğmeyenler için onları zorla ve zulümle kendilerine itaat ettirmeye ve ezmeye çalışmışlardır. Allah'tan ve ona itaatten yana tavır takınanlar ise, ya bunlara karşı direnmiş veya güçleri yetmeyince ölüm, ıstırap, sıkıntı ve işkencelere maruz bırakılmışlardır. Bu işkence ve zulümlere duçar olanları ancak vahyi bilgi kurtarmış ve rahatlatmıştır. İnşirah suresindeki güçlüklerden sonra kolaylıkların olduğunun dile getirilmesi dünya hayatında mutlaka zorluk ve sıkıntıların olacağını ve bunların mutlaka bir gün sona ereceğini öğretmektedir.

Dünya hayatında her türlü sıkıntı ve ıstırapın olması mümkündür. Mü'minler için dünya hayatının en önemli yanı iman esaslarından ve ahirete bağlılıktan ayrılmamaktır. Geri kalan hayat geçici ve zorluklar da aşılabilecek dünyevi engellerdir. Zorba, işgalci ve despot devletler ve diktatörler dünyadaki makam ve mevkileri ellerine geçirdikleri zaman artık dünyaya hükmetme imkânını yakalamış iken bu fırsatı kaçırmak istemediklerinden dolayı diğer insanların itiraz ve karşı gelmelerini engellemek için onları sosyal hayattan bertaraf ederek yönetimi sürekli olarak ellerinde tutmak isterler. Zulüm, varlığını sürdürürken mazlumların ahında boğulacağı günleri asla hatırlamak istemez. Buna karşılık mü'minler de bu zulmün behemahal sona ereceğine inanarak azimle, ısrarla ve hiç bir kınayıcı zalimin kınamasına da aldırış etmeden inançları uğruna yollarına devam ederler. Sabır onların kuşandıkları en güzel özelliştir.

İnsanoğlu dünya hayatında hayır ve şer, iyilik ve kötülük, rahatlık ve zorluk anları ile hayatını sürdürmektedir. Hayatın bu iniş ve çıkışlarında, imtihan ve sıkıntı günlerinde sabrı kuşanmaktan başka bir çıkış yolu yoktur. Sabır ve Allah rızası için işkence ve ıstıraplara adaletsizlik ve haksızlıklara tahammül etmek, zalimleri çileden çıkarır ve onları mağlubiyet girdaplarına sürükler. Müminlerin direnişi zalimleri çileden çıkarır ve zulümlerini daha da

arttırırlar. Unutulmasın ki zafer her zaman sabreden ve direnenlerin olmuştur. Mü'min ve mazlumların karşılaştıkları bu musibetlere karşı sabrı kuşanmaları düşmanlarını her zaman rahatsız etmiş ve kendilerini ise güçlü kılmıştır. Bu sıkıntıların bütün gücüyle estiği sıralarda kişinin Allah'a gönlünü açması, O'na dua ile yaklaşılmaya çalışması bu ızdırab dolu günleri geride bırakmanın önemli bir adımı ve ilacıdır.

İnşirah suresinin sıkıntı ve musibetlerden kurtuluşun ilk reçetesi olduğunu ifade ettik. Bu suredeki inşirah-ı sadr, göğsün açılması ve rahatlatılması, ızdırab ve sıkıntılardan kurtulması bir sabır neticesidir diye ifade edilmekte ve hayatta karşılaşılan zorluklardan sonra mutlaka bir kolaylık olduğu beyan buyurulmaktadır. Suredeki zorluk kelimesi iki kolaylık arasında görülmektedir. Bunun için de:

“Dünya hayatında bir ıstırap ve sıkıntı ile karşılaşırsan, Elem Neşrah suresini düşün, Orada zorluk iki kolaylık arasında yer almaktadır, Bunu düşünürken, sevin...” şeklinde Arapça bir beyit ile bu sözleri ifade etmeye çalışan şair, surede zorluklardan sonra mutlaka ferahlık ve kolaylık olduğunu müjdelemektedir.

İnşirah süresinin büyük bir teselli kaynağı olan mesajına tekrar bir göz attığımızda ruhunuzun ferahladığını hissederiz.

“Gerçekten güçlkle beraber kolaylık vardır; evet, gerçekten güçlkle beraber bir kolaylık daha vardır.” (İnşirah 5-6)

Dünya, bir sınav alanı olarak insan hayatını zaman zaman farklı zorluklarla yoklar. Hayat, her zaman tekdüze ve hep kolaylıklarla geçmez. Bazen kolaylık, bazen de büyük ve sıkıntılı zorluklar yaşanır. Rasûlullah, İslâm'ı Mekke'deki şirk toplumu içinde yaymaya ve yerleştirmeye çalışırken büyük sıkıntılarla karşılaşmakta, işkencelere ve hakaretlere varıncaya kadar müşriklerin önderlerinden kötü davranışlar görmekteydi. Bu da insan olarak kendisine zor gelir, kendisine sıkıntılar yaşattırdı. İşte bu ayet hem kendisine hem de ümmet içinde bu görevi kıyamete kadar üstlenecek olan müminlere büyük bir teselli kaynağı olmuştur. Her bir zorluktan sonra mutlaka bir kolaylık vardır. Güçlkle geçen zamanların ardından kolay ve rahat günler gelir. Zor günler de rahat günler de aynı zamanda bir imtihandır. Müminlerin zorluklara karşı sabrı ölçülürken rahat ve ferahlığın hâkim olduğu zenginliklerin ele geçtiği dönemlerde de insanın nasıl bir davranış sergileyeceğine bakılır. Onun için müminlerin her hâli güzeldir. Zor günleri bu dava uğruna aşmak ve bunun için mücadele etmek, bir zevk kazandırır ve güçlü bir imana sahip kılar. İnsan ilişkilerinde ve yönetimde hep kolaylaştırıcı olmak, insanların işlerini kolaylaştırmak da müminin ilkelerinden biridir.

Yine et-Talak suresi 2, 3 ve 7 Ayetlerde : “Allah zorluktan sonra bir kolaylık yaratır” şeklindeki ilahi mesajı ile ayrıca “Kim Allah’tan korkar ve ona gereği gibi itaat ederse, Allah ona mutlaka bir çıkış yolu ihsan eder, ıstıraplarından kurtulacağı yollar gösterir, düştüğü sıkıntı ve darlıklardan kurtarıp gördüğü zulümlerden dolayı içinde bulunduğu ıstıraplardan kurtarır,” mesajı da önemli bir müjdedir.

Sıkıntı anlarında kişi yaşadığı olaylara iman gözü ile yaklaşır, Allah’a tevekkül edenler için Allah yeter. Şeytan ve yandaşları ile imanı zayıf kişiler bu ıstırap ve sıkıntı zamanlarında muzdarip insanı korkutmaya çalışırlar. Unutulmamalıdır ki Allah kuluna yardımcı ve ıstıraplarını giderici olarak yeter. Dünya musibet ve sıkıntıları sırasında Allah’ı hatırlamayanın imanını gözden geçirmesi gerekmektedir. Aynı şekilde karşılaştığı ve yaşadığı musibetler gelip çattığı zaman Allah’ı hatırlayıp, musibetlerden kurtulunca Allah’ı unutanların, hakkı tanımaları ve Allah’ın razı olacağı davranışlarda bulunmaları için kendilerine verilen yetenekleri geçici dünyevi istek ve arzular uğruna feda edenlerin Allah’ın ayetlerinden gafil olan kimseler olduğu ifade buyurulmaktadır (Yunus, 10/12).

Sıkıntı ve zorluklar ile karşılaşanların durumları, Allah’a olan iman ve güvenleri yine bu zorluklar anındaki tavırlarını cenab-ı Allah Kitab-ı Kerim’inde şöyle tasvir eder: “Sizleri karada ve denizde gezdiren O’dur. Gemilerde bulunduğunuz ve içindekileri alıp tatlı bir rüzgar ile akıp içinde ferahlık duyduğunuz sırada gemiye birden gelip çatan bir fırtına ve dört bir yandan gelen dalgalar ile karşılaşınca gemidekiler artık bitip yok olduklarını zannederler. Bu sıkıntı anında Allah’a samimiyetle bağlanıp dini ona halis kılarak sadece onun dinine islam’a sarılarak “Söz veriyoruz, şayet bu fırtınadan kurtulup karaya sağ-salim çıkacak olursak kesinlikle Allah’a şükreden ve O’na itaat edenlerden olacağız” derler. Sonra fırtına diner, Allah onları kurtardığında, karaya çıkar çıkmaz yeryüzünde haksız yere isyan ve bağyederler.” (Yunus, 10/ 22-23).

Ancak sıkıntı anında Allah’a dua ve niyazda bulunan, Allah’ın vahdaniyetine tüm kalbi ile iman eden kimsenin sıkıntılarının giderileceği de muhakkaktır (en-Neml, 27/62).

“Rabbimiz şöyle buyurdu: Bana dua edin, benden isteyin size vereyim” (el-Mü’min, 40/60), “Çünkü ben bana dua edenin duasını kabul eder, istediklerini veririm. Kullarım sana beni sorarlarsa, şüphesiz ben bana dua edene çok yakınım. Bana dua edince dua edenin duasını kabul ederim...” (el-Bakara, 2/186).

Ayrıca dünya hayatında Cenab-ı Allah, zaman zaman insanoğlunu biraz korku, biraz açlık, biraz mal eksikliği, hastalık ve tabii afetlerle imtihan eder. İnsana sıkıntı ve ıstırap vermek, mallardan da bir kısmını ellerinden almakla sınavacağını beyan buyurmuş ve başlarına bir musibet gelip de biz her şeyimizle Allah’a aidiz, onun emrinde ve itaatindeyiz,

sonunda da O'na döneceğiz, deyip sabredenlere müjdelere vermiştir. İşte Allah bu gibi kimselere rahmetiyle muamele edip günahlarını bağışlar onlara güzel nimetler verir ve hidayete erdirir, (el-Bakara, 2/156).

Düşmanın kendilerine saldıracakları ve aleyhlerinde kuvvet hazırladıkları kendilerine haber verilen ve böyle bir saldırı ve düşmandan korkmaları söylenen Müslümanların Allah'a tevekkül ederek, böyle bir durumun imanlarını arttırdığını ve "Allah bize yeter O ne güzel bir yardımcıdır" diyerek düşman saldırılarına aldırış etmediklerini ifade edenler böyle bir musibet karşısında mü'min bir yaklaşımla takınması gereken tavrı takınır ve zorlukları aşarlar. Onlar Böylesi anlarda : "*Ben halimi Allah'a havale ediyorum, Her halde Allah görür ve gözetir. İşte o zaman Allah düşmanlarının kurdukları tuzaklardan onları korur ...*" (el-Mü'min, 40/44-45) der ve bu ayetler gereğince Allah'a sığınır.

Hasan el-Basri'den nakledilen bir bilgiye göre Al-i İmran suresinin 146. Ayetinin sonu ile 147. Ayeti okuyan kimse her türlü bela ve musibet anında rahata ve gönül hoşnutluğuna kavuşur, sıkıntılarını unuttur: "*Allah sabredenleri sever, Başka bir söyledikleri söz yoktu, sadece Ya rab! Bize günahlarımızı ve işimizde taşkınlıklarımızı mağfiret et, düşman ve belalar karşısında ayaklarımızı sabit kıl, direniş göstermemizde bize yardımcı ol ve kâfirlere karşı bizleri muvaffak eyle*" diyorlardı." Bu ayeti okuyup bela ve musibetlere sabredenleri Allah müjdeliyor.

Hz. Adem (a.s)'ın musibeti

İnsanlık tarihinde ilk imtihan ve sıkıntılarla karşılaşan beşeriyetin atası ve ilk Peygamberi Hz. Âdem (as) olmuştur. Cenab-ı Allah onu ve hanımı Hz. Havva'yı cennette yaratıp ona meleklerin saygı göstermesini istemiş, nimetlerle donatıp yasak ağaca yaklaşmamasını tenbih ettikten sonra şeytanın tasallutuna uğramış ve nihayet şeytan önce Havva'yı sonra da Hz. Âdem'i (as) aldatmıştı. Böyle bir yanlışlıkla Allah'a isyan eden bir kul durumuna düşünce yaptığına pişman olmuştu. Ancak bu kolay bir hadise değildi, Allah'a iman eden bir kalp, yanlışlık eseri Allah'a isyan etmiş ve sonunda yaptığına üzüлüp bu sıkıntıdan ancak tövbe ve dua ile kurtulabileceğini bildiğinden buna yönelmişti. Hz. Âdem'in nasuh bir tövbe ile Rabbine yönelmesi samimi bir yakarış ile O'na yalvarması yaptığıнын yanlışlığını müdrük olarak ağlayıp sızlanarak rabbine sığınması tövbesinin kabulüne ve sıkıntısının sona ermesine sebep olmuştu. Böylesi bir sıkıntıdan, yapılan bir yanlışlığın telafisinin işlenen bir günahın temizlenmesinin ancak tövbe ve istiğfar ile yok edileceğini Rabbimiz bize Kitab'ında Âdem (as) kıssasında bildirmiş ve tövbe ile sıkıntı ve ıstıraplardan kurtulmanın mümkün olduğunu, günahlarından dolayı tövbe edenin tövbesini kabul edeceğini beyan buyurmuştur. Ayrıca Hz. Âdem'in iki oğlu arasındaki ihtilaf ve birinin diğerini

öldürmesi ile başına gelen musibet de az değildi. Bu musibetten de ancak Allah'a yalvarıp ona dua etmekle kurtulmuş ve öldürülen Habil'in yerine bir başka salih evlada kavuşmuştu. Bir taraftan Allah'a isyan, bir taraftan da oğullarının yaptığı ile sınanan bir peygamber Rabbine sığınmakla bu sıkıntılarını tövbe ve dualarla atlatabilmişti. İşte Hz. Âdem'in bu tövbe ve yakarışı günah karşısında Allah'a sığınmasıyla, sıkıntısının giderildiği ve her insanın başına gelen bu gibi musibetler ve sıkıntılar karşısında Rabbine yönelerek ona dua etmesiyle bu belaların giderileceğine dair bize ders ve örnek teşkil etmektedir.

Nuh a.s'ın Musibeti: Nuh'un (as) duçar olduğu sıkıntının türü ise farklı idi. Uzun asırlar kavmini Allah'a itaate ve imana davet etmiş, fakat onun bu daveti onların isyanlarında ısrarlarından başka bir işe yaramamıştı. İnsanları Allah yoluna, Allah'a itaate ve sahih bir imana davet eden bir Peygamber'in davetinde başarısız duruma düşmesi, insanları bir türlü İslam'a kazandıramaması ister istemez kalbine büyük bir yük ve ıstırap verecektir. Bu ıstırap başka bir ıstırapa da benzemiyordu. İnsanlar onunla alay ediyor, onu dinlemiyor, iman etmiyor, doğru yolu bir türlü kabullenemiyorlardı. Bu da Hz. Nuh'a büyük bir sıkıntı veriyordu. Kavminin yöneticileri olarak Kur'an-ı Kerim'de ifade buyrulan "*mele' ve mutrafîn*"den oluşanhakim yönetici ve bürokratları, adeta hayatı ona zindan etmişlerdi. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi oğlu Kenan'ın da düşman saflarında yer alması yük ve ıstırapının daha da artmasına sebep olmuştu. Hz. Nuh (as) 950 yıl müddetle kavmini Allah'a itaate çağırdı. Fakat onlar bir ve yegâne yaratıcı olan âlemlerin Rabbine itaati kabul etmiyor, aksine hiç bir fayda ve zararı olmayan Ved, Yauk Yeğus Nesr ve Suva' adındaki putlara tapınıyorlardı. Bu da bir peygamber için gerçekten kolay kolay kabullenilemeyecek bir durum olduğundan Hz. Nuh bu sıkıntılarla boğuşup duruyordu. Fakat Allah'tan başka sığınacağı bir diğer yer ve makam da yoktu. Sadece Allah'a yalvararak O'na halini arz edebiliyordu:

"Rabbim! ben kavmimi elli yıl eksiği ile bin sene (yani 950 yıl) müddetle senin dinine ve sana ibadete davet ettim, fakat fayda vermedi. Rabbim! Yeryüzünde yaşayan kâfirlerden hiç bir kimseyi canlı bırakma" diye beddua ettikten sonra Cenab-ı Allah ona sıkıntılarını gidereceği bir yol gösterdi. Kendisi ve inananları taşıyacağı bir gemi yapmasını emretti. Nihayet Nuh gemiyi inşa etti ve mü'minlerle birlikte gemiye binip kendisi de yakınları da yıllardır çektiği sıkıntı ve ıstıraplardan böylece kurtuldu. İşte her zorluktan sonra gelen kolaylık Nuh (as) ve neslini/zürriyetini büyük sıkıntılardan kurtarıp yeryüzünün mirasçıları yapmıştı. 950 yıl sıkıntılara sabretmek kolay bir olay değildir. Ancak Sabır insana ferahlık getireceğinden dolayı en büyük anahtar olarak görülüp belalar ve sıkıntılar karşısında bu anahtarı kullanmaktan başka bir çıkış yolu de mevcut değildir.

